

Ochrona danych osobowych

WIEDZA W PIGUŁCE

Dane osobowe to wszelkie informacje dotyczące danej osoby, które pozwalają na jej zidentyfikowanie. Niektóre informacje ogólne stają się danymi osobowymi dopiero w połączeniu z innymi. Osobę można zidentyfikować poprzez numer identyfikacyjny (PESEL) oraz szczególne precyzujące jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, społeczne lub kulturowe (np. kolor oczu, wzrost, IQ, pochodzenie).

Dane osobowe są wartością samą w sobie. Określają one tożsamość jednostki, czyli to, kim ona jest.

Przetwarzanie danych to każda operacja, która jest na nich wykonywana, m.in. zbieranie, przechowywanie, usuwanie, udostępnianie czy opracowywanie danych w bazach. Podmiot, który decyduje o celach i środkach przetwarzania danych w określonym zbiorze to administrator danych. Administrator ma obowiązek informować, jakie dane przechowuje i jak je wykorzystuje, musi także udostępnić informacje o sobie i podać swoje dane kontaktowe (jest to tzw. obowiązek informacyjny). Przede wszystkim pamiętaj, że masz prawo do kontroli tego, jak i gdzie twoje dane są przetwarzane.

Dane osobowe wrażliwe dotyczą spraw intymnych, a ich przetwarzanie podlega szczególnym rygorom. Zestaw danych wrażliwych obejmuje m.in.:

- pochodzenie etniczne lub rasowe
- światopogląd (poglądy polityczne i przekonania religijne lub filozoficzne)
- przynależność wyznaniową, związkową lub partyjną
- stan zdrowia i kod genetyczny
- życie seksualne
- nałogi

Tych danych co do zasady nie wolno przetwarzać. Jest to możliwe jedynie w ściśle określonych w prawie przypadkach (np. szpitale przetwarzają dane o stanie zdrowia pacjentów) lub za pisemną zgodą osoby, której dane wrażliwe dotyczą.

Według **Ustawy o ochronie danych osobowych** z 1997 roku kontrolą przetwarzania danych zajmuje się Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO).

Ochrona danych osobowych jest częścią tzw. prawa do prywatności, które jest jednym z praw człowieka oraz dobrem osobistym. Ochrona prywatności jest szczególnie istotnym zagadnieniem w społeczeństwie informacyjnym. Z jednej strony warto chronić siebie poprzez pilnowanie dostępu do informacji o sobie. Z drugiej strony jednak wymiana informacji zakłada ujawnianie swoich poglądów i faktów z życia. Pamiętaj jednak, że prawo do prywatności oznacza także prawo do bycia samemu — w każdej chwili możesz wylogować się z sieci.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Do dbania o ochronę danych obywateli powołany jest specjalny urząd, Generalny Inspektor Danych Osobowych. Czym dokładnie się zajmuje? Jakie są jego kompetencje? Czym różnią się dane od danych wrażliwych? Co jest daną osobową, a co nie? Zajęcia pomagają odpowiedzieć na te pytania.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że istnieje i czym się zajmuje Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO);
- potrafią wyjaśnić, co to są dane osobowe;
- wiedzą, czym są dane wrażliwe i potrafią je wymienić;
- potrafią czytać ze zrozumieniem tekst ustawy i wyciągać z niego wnioski.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 15 min

Forma: praca w parach, dyskusja

Pomoce: długopisy, tablica, kreda, wydrukowane karty pracy „**Ochrona danych — zadanie**” i pomoc dla osoby prowadzącej zajęcia „**Ochrona danych — rozwiązanie**”

Poproś grupę o dobranie się w pary. Każdej parze daj jedną z wersji karty pracy „**Ochrona danych — zadanie**” i poproś o jej rozwiązanie. Kiedy wszyscy skończą, czytaj kolejne dane i razem dyskutujcie nad odpowiedziami. W trakcie dyskusji możesz skorzystać z pomocy dla osoby prowadzącej „**Ochrona danych — rozwiązanie**”.

2.

Czas: 10 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: kartki, długopisy, wydrukowane **materiał pomocniczy „Dane wrażliwe”**

Podziel uczestników i uczestniczki na grupy 3-osobowe. Każdej grupie daj **materiał pomocniczy „Dane wrażliwe”**. Zwróć uwagę, że danymi wrażliwymi określa się dane, które wymagają szczególnej ochrony. Poproś grupy o wypisanie listy danych wrażliwych i sytuacji, kiedy te dane można przetwarzać.

3.

Czas: 20 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: tablica, kreda, wydrukowane **materiał pomocniczy „GIODO”**, wydrukowana i pocięta **karta pracy „Zadanie”**

Podziel uczestników i uczestniczki na 7 grup. Każdej grupie daj kopię **materiału pomocniczego „GIODO”** i do wyciągnięcia pasek z jednym z zadań z **karty pracy „Zadanie”**. Poproś grupy o przygotowanie kalamburu przedstawiającego zadanie, które wyciągnęły. Poproś kolejno grupy o przedstawienie swojego kalamburu, pozostałe grupy starają się zgadnąć, które z 7 zadań GIODO jest prezentowane przez grupę. Zasady kalamburu: nie można mówić, można pokazywać gestami i ciałem, można rysować na tablicy.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że istnieje i czym się zajmuje Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO)?
- potrafią wyjaśnić, co to są dane osobowe?
- wiedzą, co to są dane wrażliwe, i potrafią je wymienić?
- potrafią czytać tekst ustawy, wyciągając wnioski?

Opcje dodatkowe

Ćwiczenie dodatkowe.

Podziel uczestników i uczestniczki na 3 grupy. Każdej grupie daj jedną część materiału pomocniczego „Dane osobowe”. Poproś grupy o uważne przeczytanie odpowiedzi na pytanie i przygotowanie krótkiego referatu, czy numer IP komputera, numer karty miejskiej i numer PESEL są danymi osobowymi. Poproś grupy o prezentację.

MATERIAŁY

Karta pracy „Ochrona danych — zadanie”

Pomoc dla osoby prowadzącej „Ochrona danych — rozwiązanie”

Materiał pomocniczy „Dane wrażliwe”

Materiał pomocniczy „GIODO”

Karta pracy „Zadanie”

Materiał pomocniczy „Dane osobowe ”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

1. Z poniższej listy wybierz dane wrażliwe.

- ☒ pochodzenie etniczne lub rasowe
- ☐ miejsce pracy rodziców
- ☒ poglądy polityczne
- ☐ imię i nazwisko
- ☒ przekonania religijne
- ☐ drzewo genealogiczne
- ☒ przekonania filozoficzne
- ☐ informacje o historii rodziny
- ☒ przynależność wyznaniowa, związkowa lub partyjna
- ☒ stan zdrowia i kod genetyczny
- ☒ orientacja seksualna
- ☒ życie seksualne
- ☒ nałogi

SŁOWNICZEK

- **obowiązek informacyjny:** obowiązek powiadomienia konsumenta o cechach towarów lub podanie danych teleadresowych i informacji o stanie finansowym jednostki, dotyczy m.in. administratorów danych osobowych.
- **dane osobowe wrażliwe:** dane osobowe, które podlegają szczególnej ochronie. Należą do nich informacje o rasie, pochodzeniu etnicznym, poglądach politycznych, przekonaniach religijnych, stanie zdrowia, przynależności partyjnej, związkowej lub wyznaniowej, kodzie genetycznym, nałogach, życiu seksualnym, skazaniach i orzeczeniach dotyczących mandatów i kar.
- **dane osobowe:** wszelkie informacje dotyczące określonej osoby fizycznej (czyli zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania). Nie mamy do czynienia z danymi osobowymi wówczas, gdy informacja dotyczy instytucji (np. firmy), grupy osób, osoby fikcyjnej (np. postaci literackiej) czy takiej, której nie jesteśmy w stanie rozpoznać. Dane osobowe podlegają ochronie i nie mogą być zbierane bez odpowiedniej podstawy prawnej (np. zgody osoby, której dotyczą).
- **przetwarzanie danych osobowych:** wykonywanie jakichkolwiek operacji na danych osobowych, takich jak np. zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, zwłaszcza gdy odbywa się w systemach informatycznych.
- **administrator danych osobowych:** jednostka (osoba, podmiot gospodarczy, instytucja, itp.) decydująca i podejmująca działania związane z przetwarzaniem danych osobowych. Nałożony jest na nią obowiązek informacyjny (konieczność podania danych teleadresowych). Zobowiązana jest do staranności w przetwarzaniu danych w celu ochrony interesów osób, których dane posiada, oraz do aktualizowania danych i zaprzestania przetwarzania danych na żądanie.

CZYTELNIA

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, Dz.U. 1997 nr 133 poz. 883, [PDF], [dostęp: 19.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19971330883&type=3>.
- **Jak bezpiecznie korzystać z Internetu — wskazówki GIODO** [online], [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://nk.pl/bezpieczenstwo/rodzice/giodo/wskazowki>.
- **Postrzeganie zagadnień związanych z ochroną danych i prywatnością przez dzieci i młodzież — raport GIODO** [online], [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: http://www.giodo.gov.pl/560/id_art/4699/j/pl.
- Test **Czy jesteś podatny na kradzież tożsamości?**, CERT Polska, [online], [dostęp: 30.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.cert.pl/news/6193>.

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Piotr Wąglowski, Dorota Głowacka. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/ochrona-danych-osobowych/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Wiedza o społeczeństwie, IV poziom edukacyjny

Treści nauczania

Prawo i sądy.

Informatyka, IV poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Bezpieczne posługiwanie się komputerem i jego oprogramowaniem, wykorzystanie sieci komputerowej; komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Nowa podstawa programowa:

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

Wiedza o społeczeństwie, liceum i technikum

Treści nauczania

wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

przedstawia sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich; pisze skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich (według wzoru dostępnego na stronie internetowej); wykazuje znaczenie skargi konstytucyjnej.